

Naar een klimaatbestendig Nederland

Het Nationaal Programma Adaptatie Ruimte en Klimaat (ARK)

2006 -2014

Geen twijfel

Er bestaat geen enkele twijfel over: het klimaat verandert, mondiaal en dus ook in Nederland. De effecten ervan zijn reeds nu voelbaar en voorspelbaar. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat met de beste wil van de wereld ook met zware mitigerende maatregelen de verandering van het klimaat niet te voorkomen is. Dat betekent dat we moeten leren leven met de effecten. De inrichting van de Nederlandse ruimte dient zodanig aangepast te worden dat de effecten van klimaatverandering "aanvaardbaar" zijn, uitsluiten kunnen we ze tenslotte niet. Dit noemen we het klimaatbestendig maken van de ruimtelijke inrichting van Nederland.

Een programma voor en door verschillende partijen

Om het proces van het klimaatbestendig maken een impuls te geven, heeft het Rijk het initiatief genomen het Nationaal Programma Adaptatie Ruimte en Klimaat (ARK) op te stellen. Dit programma is in maart 2006 door de Ministerraad goedgekeurd en is inmiddels van start gegaan. De regie is in handen van VROM. Er wordt nauw samengewerkt met LNV, V&W, EZ, IPO, VNG en UvW. Dit is dus geen exclusief Rijksprogramma maar een programma voor en door partijen wiens betrokkenheid nodig en gewenst is. Het Rijk wil dit programma samen met andere partijen verder invulling geven: naast provincies, gemeenten en waterschappen, zullen ook maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven worden betrokken. Het klimaatbestendig maken van Nederland is een uitdaging die gezamenlijk moet worden opgepakt.

Doel van het programma

Het uiteindelijke doel van het ARK is het klimaatbestendig maken van de ruimtelijke inrichting van Nederland. Verschillende partijen schatten de effecten van klimaatveranderingen echter verschillend in. Het is daarom van belang om een eenduidig beeld te ontwikkelen over de effecten van klimaatverandering, uitgesplitst naar verschillende sectoren: mobiliteit, natuur, landbouw, water, energie, volksgezondheid, industrie, recreatie.

De kernvragen van het ARK zijn:

- Wat is de aard en omvang van reeds waarneembare en te verwachten effecten?
- Welke ruimtelijke vraagstukken levert dat op?

- Op welke wijze kunnen deze ruimtelijke vraagstukken worden aangepakt?
 - Tegen welke dilemma's (technisch, bestuurlijk, economisch, sociaal) lopen we aan bij het oplossen van deze ruimtelijke vraagstukken?
- Ontbrekende schakels

Het ARK beoogt op bovenstaande kernvragen een antwoord te formuleren. De antwoorden op deze kernvragen leveren een bijdrage aan het invullen van een aantal ontbrekende schakels, nodig om Nederland klimaatbestendig te maken:

- het ontwikkelen van een gedeeld beeld over de aard en omvang van effecten;
- het formuleren van een visie op prioritair op te pakken thema's, gebieden en/of sectoren;

- het bepalen van een strategie om afzonderlijke initiatieven te stimuleren en op elkaar af te stemmen;
 - het ontwikkelen van een (financieel) kader voor de afweging van adaptatiemaatregelen;
 - het daadwerkelijk tot uitvoering brengen van adaptatiemaatregelen.
- Uitwerking in 3 sporen

Om zowel een antwoord te krijgen op de kernvragen als om invulling te geven aan de ontbrekende schakels zijn voor het ARK een drietal sporen geformuleerd. Binnen elk van deze sporen zullen activiteiten worden ontwikkeld om het vergroten van de klimaatbestendigheid van de ruimtelijke inrichting van Nederland concreet te maken. Deze sporen zijn:

Spoor 1 Bewustwording, netwerkvorming en strategie

ontwikkeling

Spoor 2 Kennisontwikkeling en ontsluiting, ontwikkeling van

een gemeenschappelijk beeld

Spoor 3 Ontwikkeling van instrumenten, advisering over maat

regelen en stimulering innovatie

De activiteiten binnen één spoor staan niet op zich maar zijn ondersteunend aan de activiteiten die binnen de andere sporen worden uitgevoerd. Ten behoeve van kennisontwikkeling en het articuleren van kennisvragen wordt nauw samengewerkt met de BSIKprogramma's

Klimaat voor Ruimte, Leven met Water en

Vernieuwend Landgebruik. Ook de planbureaus worden tijdens de uitvoering van het programma regelmatig betrokken.

Gefaseerde aanpak

De uitvoering van het ARK vindt gefaseerd plaats. In fase 1 (2006 – 2007) zal vooral worden gewerkt aan het opstellen van een Adaptatie Strategie en een Adaptatie Agenda 2007-2014. In de agenda zal aangegeven worden welke activiteiten waar en door wie uitgevoerd moeten worden om de ruimtelijke inrichting van Nederland niet alleen op papier maar ook in de praktijk klimaatbestendig te maken.

In fase 2 (2007 – 2008) zal op basis van de strategie en de nationale adaptatie agenda worden bepaald hoe de benodigde acties

daadwerkelijk vormgegeven zullen worden: wie financiert, wie voert uit, wie monitort etc.

De nadruk in fase 3 (2008 – 2014) ligt op uitvoering in de praktijk. In deze fase worden geplande ruimtelijke projecten uitgevoerd,

versneld of aangepast. Bovendien zal de ontwikkeling en implementatie van innovatieve adaptatiemethoden worden gestimuleerd. Ruimtelijke projecten die in fase 3 en daarna worden uitgevoerd zijn als het goed is innovatiever, integraler en meer gericht op de lange termijn dan zonder de impuls van ARK het geval geweest zou zijn. Zij dragen daarmee bij aan het vergroten van het adaptief vermogen van de ruimtelijke inrichting van Nederland.

Kenmerken

ARK kan als volgt worden getypeerd: maatwerk, iteratief, tempo, praktijkgericht en internationaal.

Maatwerk

Met maatwerk wordt bedoeld dat activiteiten daar plaatsvinden waar de noodzaak het grootst is, het hardst gevoeld wordt of waar de kansen het grootst zijn. Zoveel mogelijk zal worden aangesloten bij lopende of reeds voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen. Maatwerk slaat tevens op de samenstelling van betrokken partijen: de opstelling, uitwerking en uitvoering van het programma alleen succesvol kan plaatsvinden indien dit in nauw overleg met relevante partijen plaatsvindt. Welke partij relevant is verschilt per onderwerp en per fase.

Iteratief

Het iteratieve karakter van het ARK uit zich in het streven naar het op verschillende momenten betrekken van verschillende partijen. Elke partij levert vanuit zijn mogelijkheden en verantwoordelijkheden input voor de uitwerking van de verschillende doelen.

Het iteratieve karakter komt tevens tot uiting in het streven om de 3 sporen in onderlinge samenhang te bezien en invulling te geven.

Tempo

Tempo heeft betrekking op de snelheid waarmee het ARK resultaat dient op te leveren. In 2007 zal een Nationale Adaptatie Agenda gereed zijn en vanaf 2008 zullen uitvoeringsgerichte maatregelen getroffen worden.

Praktijkgericht

Gedurende het hele project zal de ontwikkeling van adaptatiestrategieën getoetst zal worden aan concrete praktijksituaties.

Internationaal

Een internationale oriëntatie is onontbeerlijk, zowel ten aanzien van onderzoeksontwikkelingen als de ontwikkeling van Europees en mondiaal beleid op het gebied van adaptatie.

Meer informatie

Met algemene vragen over wonen, ruimte en milieu kunt u ook terecht bij postbus 51, telefoon 0800 8051 (gratis).
Postbus 51 is op werkdagen bereikbaar van 9.00 uur tot

21.00 uur.

Meer informatie over het Nationaal Programma Adaptatie Ruimte en Klimaat (ARK) kunt u vinden op de website van VROM: www.vrom.nl/klimaatverandering. Specifieke vragen kunt u mailen aan postbus.ark@minvrom.nl

Dit is een publicatie van: Ministerie van VROM
> Rijnstraat 8 > 2515 XP > Den Haag > www.vrom.nl

VROM 6242 / JUNI 2006

Ministerie van VROM >

staat voor ruimte, wonen, milieu en rijksgebouwen. Beleid maken, uitvoeren en handhaven.

Nederland is klein. Denk groot.

Voorbeelden van vragen voor thema's waar het ARK zich op richt:

Mobiliteit

In hoeverre is het Nederlands transport over weg en spoor klaar voor het steeds 'grimmiger' worden van het weer? Wat is de invloed van de veranderende windrichtingen en het toenemend aantal zware stormen op Schiphol? Op welke manier kan hiermee rekening gehouden worden?

Natuur

Nu worden Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en natuurgebieden ingericht op de daar voorkomende soorten planten en dieren. De migratie van soorten naar het noorden is al voor veel soorten aangetoond. Hoe organiseer je natuurbeheer waarin met die dynamiek rekening wordt gehouden?

Landbouw

In Spanje, Portugal, Italië, Griekenland zullen oogsten als gevolg van toenemende zomerse hitte en watertekorten afnemen. Welke kansen levert dat voor Nederland? Nieuwe plantenziektes dienen zich hier aan. Is daar iets aan te doen?

Water

De zeer warme zomer van 2003 is in 2050 de gemiddelde zomer. De Nederlandse (veen)dijken bleken daar niet tegen bestand. Wat betekenen lage rivierstanden voor veiligheid, voor transport over de rivier, voor drinkwatervoorziening, de groei van blauwalgen. Lage grondwaterstanden leidden in 2003 tot ongelijkmatige zettingen met als gevolg schade aan bebouwing en pijpleidingen. Hoe is dat in de volgende hete zomer te voorkomen?

Energie

Studies laten zien dat in 2050 naar verwachting mogelijk 30% minder koelwatercapaciteit beschikbaar zal zijn dan in 2003. De zomers zijn dan echter veel heter, met als gevolg dat de behoefte aan koeling veel groter is. Hoe voorkomen we dat op termijn van enkele decennia koeling van elektriciteitscentrales

en van industriële installaties een probleem gaat vormen?

Volksgezondheid

In steden wordt de opwarming 'uitvergroot'; in de Europese grote steden stierven in 2003 enkele tienduizenden bejaarden meer dan gebruikelijk. Gelijktijdig vergrijsst Europa in rap tempo. Bij grootschalige bebouwing in de buurt van Londen, op de floodplains van de Thames, wordt al groene dooradering voorgeschreven om het microklimaat leefbaar te houden. Wat kunnen we in Nederland in bestaand stedelijk gebied doen?

Wonen

Moeten regels voor isolatie worden aangescherpt? Zijn nieuwe richtlijnen nodig voor platte daken ten behoeve van het opvangen van grote hoeveelheden regen, hagel of sneeuw? Hoe kunnen binnenstedelijke rioleringsystemen worden aangepast?

Industrie

Nederland wil zijn klimaatbestendigheid vergroten maar gelijktijdig voorkomen dat investeerders afgeschrikt worden door doemscenario's. Het verzekeringswezen toont zich nog niet erg enthousiast voor het bieden van garanties. In het buitenland lijkt dit beter geregeld. Hoe kunnen we ten opzichte van andere Europese landen een 'level playing field' behouden?

Recreatie

Als de Spaanse Costa's te heet zijn geworden en de Zwitserse gletsjers zijn gesmolten zou het toeristisch potentieel van Nederland wel eens veel groter kunnen worden. Hoe kan daar ruimtelijk op geanticipeerd worden?

